

ЗАКОНОДАВЧА БАЗА ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ КЛУБНОЇ РОБОТИ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Актуальність дослідження зумовлена тим, що стан фізкультурно-спортивної діяльності в усіх ланках освіти не відповідає сучасним вимогам. Найболючішим це питання є для дітей, школярів, молоді. Проблеми фізкультурно-спортивного руху України пов'язані з тим, що існуюча структура спорту, організація фізкультурно-оздоровчої роботи, керівництва і планування фізкультурно-спортивним рухом майже повністю успадковані від колишнього Радянського Союзу і до сьогодні не реформовані. Ця структура зорієнтована значною мірою на переважно державне утримання спорту і вступає в протиріччя з економічними можливостями державного бюджету сьогоденної України. А фізкультурно-спортивна діяльність шкільних, дитячих, юнацьких клубів, як підгрунтя великого спорту, зруйновано, відсутнє усяке фінансування і підтримка цього виду діяльності. Невідповідність законодавчої бази та економічних можливостей, руйнування громадських засад у фізкультурно-спортивному русі, "капіталізація" фізкультурно-оздоровчої діяльності за рахунок розбудови комерційних фітнес-клубів, незадовільна пропаганда фізичної культури та спорту призвели до того що Україна на сьогодні не може не тільки виборювати спортивні нагороди на більшості престижних змагань, а й має значні проблеми зі здоров'ям підростаючого покоління.

Метою роботи стало вивчення нормативно-правової бази фізкультурно-спортивного клубного руху, як органу самоврядування загальноосвітньої школи.

За роки незалежності України були прийняті ряд законів та положень, за якими вказуються пріоритетні напрями в розвитку освіти, фізичної культури і спорту. Базовими нормативно-правовими документами є Закони України "Про фізичну культуру і спорт", "Про освіту", які гарантують право громадянам України на заняття фізкультурно-оздоровчою та спортивною діяльністю, для чого розробляються і впроваджуються як обов'язкові загальнодержавні урочні навчальні-форми роботи, так і додаткові самодіяльні форми роботи у відповідності до бажань та зацікавленості учня або родини в цілому. У статтях 2, 4, 5, 8, 12 Закону України "Про фізичну культуру та спорт" вказані чіткі директиви щодо формування в дітей та молоді стійкої позитивної мотивації до занять фізичною культурою та спортом, як засобом боротьби з негативними соціальними явищами, одного з головних факторів розвитку суспільства [1].

1 вересня 1998 р. була прийнята цільова програма "Фізичне виховання – здоров'я нації", розроблена у відповідності до цих Законів і конкретизує завдання в галузі фізичної культури та спорту, засоби їх вирішення, визначає відповідальні міністерства, окреслює найбільш значущі напрями. В ній зазначається, що щороку до лав Збройних Сил України за станом здоров'я не призивається кожний четвертий юнак призового віку. Радикально змінити ситуацію за рахунок існуючої в країні традиційної системи охорони здоров'я населення неможливо через відсутність необхідних коштів на її розвиток, а проблема здоров'я молоді постає дуже гостро. Так, майже 90 відсотків дітей, учнів і студентів мають відхилення в здоров'ї, понад 50 відсотків – незадовільну фізичну підготовку, близько 70 відсотків дорослого населення – низький та нижчий, ніж середній, рівні фізичного здоров'я, у тому числі у віці 16-19 років – 61 відсоток. Тільки протягом останніх п'яти років на 41 відсоток збільшилася кількість учнівської та студентської молоді, віднесеної за станом здоров'я до спеціальної медичної групи.

За цей же період значно зросла група ризику серед найактивнішої частини молоді, що зумовило підвищення на 63 відсотки кількості неповнолітніх, притягнутих до кримінальної відповідальності. Майже кожний десятий злочин в Україні вчиняється підлітками. На 60 відсотків збільшилася кількість неповнолітніх, що вживають наркотики. При цьому найбільше постраждали незахищені верстви населення, для яких спорт, був єдиним засобом соціальної адаптації, життєвого самовизначення та самореалізації. Все це зумовило необхідність додаткових витрат на розв'язання зазначеної проблеми [1].

Цільова програма була розрахована на шість років, до 2005 і ставила такі завдання:

- сприяння духовному і фізичному розвитку молоді, виховання в неї почуття громадянської свідомості та патріотизму, бажання активно сприяти утвердженню державності в Україні;
- розвиток фізкультурно-спортивного руху в Україні з урахуванням змін у всіх сферах суспільного життя та ціннісних орієнтаціях населення України;
- забезпечення переорієнтації практичної діяльності галузі на розв'язання пріоритетної проблеми — зміцнення здоров'я населення засобами фізичного виховання, фізичної культури і спорту;
- створення умов для задоволення потреб кожного громадянина України у зміцненні здоров'я, фізичному та духовному розвитку;
- виховання в населенні України відповідних мотиваційних та поведінкових характеристик, активної соціальної орієнтації на здоровий спосіб життя;
- забезпечення передових позицій у міжнародному спортивному русі, спорті вищих досягнень, сприяння розвитку олімпійського руху в Україні, піднесення міжнародного авторитету держави у світовому співтоваристві.

Пріоритетними напрямками реалізації програми були:

- формування нових підходів до фізичного виховання і спорту, виходячи з існуючих соціально-економічних реалій;
- упровадження дієвої системи фізкультурної освіти населення, яка б сприяла формуванню традицій і культури здорового способу життя, престижу здоров'я, залученню громадян до активних занять фізичною культурою і спортом;
- розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України з питань фізичної культури і спорту, охорони здоров'я та навколишнього природного середовища, соціального захисту, освіти, культури;
- реформування організаційних основ фізкультурно-спортивного руху, стимулювання створення широкої мережі фізкультурно-спортивних клубів, які б забезпечили належне проведення фізкультурно-оздоровчої роботи;
- визначення та задоволення загальнодержавних і регіональних потреб у кваліфікованих кадрах; підготовка нового покоління спеціалістів, підвищення їх професіоналізму на всіх рівнях діяльності у сфері фізичного виховання, фізичної культури і спорту.

Для рішення поставлених завдань Держкомспорту України було доручено узагальнити вітчизняну практику та міжнародний досвід організації фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи серед дітей та молоді, а Міністерству освіти та науки України, МОЗ України та Держкомспорту запропоновано розробити та запровадити систему організації шкільної та позашкільної фізкультурно-оздоровчої і спортивної роботи, орієнтованої на створення спортивних клубів, спеціалізованих спортивних класів тощо в середніх навчальних закладах.

На жаль сьогодні можна констатувати, що програма зі своїми завданнями не впровадилась. За роки її реалізації не вдалося виховати в молоді сталий інтерес до фізичної культури та спорту, підготувати достойну зміну олімпійцям України.

Національна Доктрина розвитку фізичної культури і спорту в Україні орієнтує українське суспільство на поетапне формування ефективної моделі розвитку фізичної культури і спорту на демократичних засадах. Фізичне виховання і масовий спорт повинні стати важливою складовою процесу повноцінного розвитку людини та її виховання, дієвим засобом профілактики захворювань, підготовки до високопродуктивної праці, захисту Батьківщини, забезпечення творчого довголіття, організації змістовного дозвілля, запобігання антигромадських проявів.

Спираючись на зазначені Закони та на Державну програму розвитку фізичної культури і спорту в країні в 1998 році були затверджені Державні вимоги до системи фізичного виховання дітей, учнівської та студентської молоді. У пункті 2.2.6. указується, що крім уроків (занять) мають широкі використовуватися різноманітні позаурочні форми: фізкультурно-оздоровчі заняття в режимі дня, заняття у фізкультурних гуртках і спортивних секціях, групах загальної фізичної підготовки (ЗФП), групах лікувальної фізичної культури (ЛФК), спортивних школах, клубах за інтересами, спортивних класах, спортивних відділеннях вищих закладів, регіональних спортивних клубів, самостійні заняття фізичними вправами, виконання домашніх завдань з фізичної культури (фізичного виховання) тощо [1]. У цьому ж документі зазначається, що необхідно всіляко підтримувати створення і фінансування спортивних клубів і створювати умови для інтеграції навчальних закладів України у світову культуру засобами фізичної культури та спорту.

Подальший розвиток правової бази фізкультурно-спортивного руху відзеркалено в "Типовому статуті фізкультурно-спортивного клубу", який затверджено в березні 2002 року [1]. Вже наявність такого документу свідчить про необхідність пошуку нових форм роботи, однією з яких є створення громадських самодіяльних організацій у галузі фізичної культури та спорту. Така переорієнтація з повністю пострадянського державного фінансування на громадське фінансування та організацію потребує часу, накопичення матеріальних засобів, розвитку свідомості членів соціуму, підготовки кадрів здатних вести такий комплекс робіт.

Завданнями фізкультурно-спортивних клубів є:

- залучення дітей, учнівської молоді до регулярних занять фізичною культурою, спортом і туризмом;
- організація і проведення масових фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів, змагань.

Подальше посилення впливу фізичного виховання та спортивно-оздоровчої роботи було регламентовано наказами від 22.03.2002 року №210 "Про утворення фізкультурно-спортивних клубів та їх осередків у вищих, середніх і професійно-технічних навчальних закладах", від 21.07.2003 року №486 "Про систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи в дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладах", від 02.08.2005 року №458 "Про затвердження Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту в дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах України", від 14.12.2005 року "Про вдосконалення роботи з фізичного виховання в навчальних закладах України" 15.11.2006 року №1594 Кабінетом Міністрів України була прийнята постанова "Про затвердження Державної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2007—2011 роки", в якій зазначається, що незважаючи на незадовільні показники здоров'я населення країни, які займають одне з останніх місць в Європі, на те, що в Україні склалася критична ситуація у сфері фізичної культури і спорту, не взираючи на світовий досвід, який свідчить, що рухова активність людини протягом усього життя запобігає захворюванням та поліпшує стан здоров'я, лише 13 відсотків населення нашої країни залучено до занять фізичною культурою і спортом. В межах заходів по розвитку фізичної культури та спорту в цьому документі передбачається:

- створити належні умови для забезпечення фізичного виховання і масового спорту в дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах в обсязі не менше 5—6 годин рухової активності на тиждень, у тому числі відповідні умови для дітей-інвалідів;

· сприяти утворенню та функціонуванню спортивних клубів при загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах;
· сприяти утворенню та функціонуванню в усіх містах України центрів фізичного здоров'я населення "Спорт для всіх" і розширенню мережі фізкультурно-спортивних клубів за місцем проживання з урахуванням потреб і фінансових можливостей регіонів [3].

Таким чином можна зробити висновок, що за роки незалежності України було прийнято ряд законів, які були спрямовані на розвиток фізкультурно-спортивного руху, але в них не були визначені джерела фінансування різних напрямків фізкультурно-спортивної та фізкультурно-оздоровчої роботи. Не зважаючи на достатність і ґрунтовність законів має місце невідповідність законодавчої бази до виконавчих можливостей. Стримувє відродження фізкультурно-спортивного клубного руху той факт що більшість клубів фінансують за рахунок місцевих рад, а профспілки не в змозі підтримувати свої фізкультурно-спортивні організації, а важелі впливу на них, на законодавчому рівні, відсутні. Низький рівень економічної спроможності населення теж стримує розвиток фізкультурно-спортивного громадського руху і без державної фінансової підтримки розбудова фізкультурно-спортивного руху ще довго не почнеться.

Найбільш ефективною можливістю реалізації положень Державної програми розвитку фізичної культури та спорту бачимо у створенні в загальноосвітніх школах фізкультурно-спортивних клубів, які б діяли в межах самоврядування. Це дозволить не лише збільшити обсяг годин спрямованих на активне фізичне виховання (з 2-3 до 5 – 6 годин) але й виховувати нове молоде покоління, яке з розумінням ставитиметься до свого здоров'я і любитиме спорт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Куроченко І. Фізична культура і спорт. Інформаційно-методичний довідник з питань фізичної культури і спорту / І. Куроченко. – К., 2004. – 1148 с.
2. Наказ Міністерства науки і освіти України "Про вдосконалення роботи з фізичного виховання в навчальних закладах України" // Фізичне виховання в школі. – 2006. – №1. – С. 6.
3. Електронний ресурс: <http://www.kmu.gov.ua/sport/control/uk/publish/article>.

Подано до редакції 07.06.10

РЕЗЮМЕ

У статті розглянуто нормативно-правову базу, яка регулює формування фізкультурно-спортивних клубів, досліджуються пріоритетні напрями фізкультурно-спортивної клубної роботи. Аналізуються можливі шляхи розвитку фізкультурно-спортивного клубного руху.

Ключові слова: фізична культура і спорт, фізичне виховання, спортивні клуби, фізкультурно-спортивний рух.

С.В. Токарева

ЗАКОНОДАТЕЛЬНАЯ БАЗА ФИЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЙ КЛУБНОЙ РАБОТЫ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЫ

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается нормативно-правовая база регулирующая формирование физкультурно-спортивных клубов, исследуются приоритетные направления физкультурно-спортивной клубной работы. Анализируются возможные пути развития физкультурно-спортивного клубного движения.

Ключевые слова: физическая культура и спорт, физическое воспитание, спортивные клубы, физкультурно-спортивное движение.

S.V. Tokareva

LEGAL BASIS OF SPORTS CLUBS AT COMPREHENSIVE SCHOOL

SUMMARY

The article discloses some legal regulations concerning establishment of sports clubs; investigates primary principles within that framework. It analyzes available options in development of physical culture and sports club movement.

Keywords: physical culture and sport, physical education, sports clubs, physical culture and sports movement.
